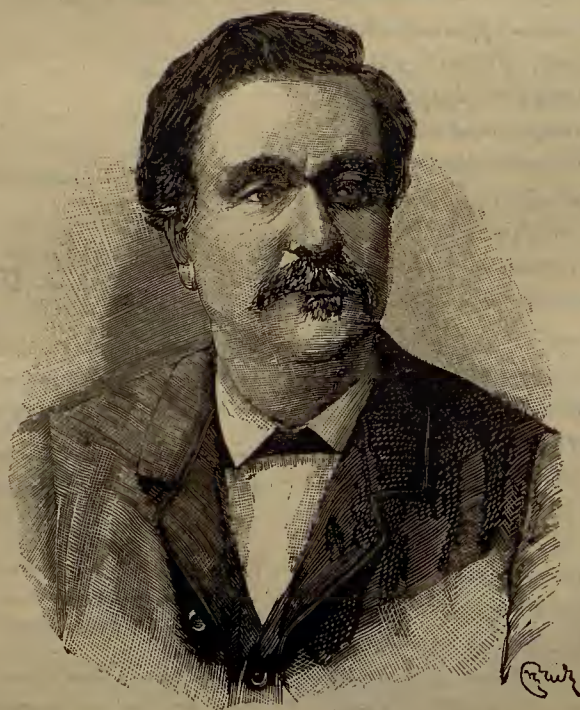

ՏԵՏԻ 22

1886

ՀԱՏՈՐ Ե.

ԲՕԼ ՊԵՐ

ԲՕԼ-ՊԷՌ

Բօլ-Պէռ ժամանակակից դիտողներէն մին էր : Եւրոպական լրագիրք ծանուցին վերջերս իւր ցաւալի մահն ի թօնքին : Ֆրանսա յանձին Բօլ-Պէռի կորսնցուց իւր մեծ մարդերէն մին զի նա իւր ողջոյն կենաց մէջ աշխատութեան գլուցազուն մի եղաւ . արհամարեց ամենագգի խոչընդոտներն և մեռաւ այն վտանգալից և պատուարներ պաշտօնին մէջ զոր ընտրած էր :

Բօլ-Պէռ ծնաւ 1835 հոկտեմբեր 17 ին Օսէի մէջ : Իւր առաջին ուսմունքն առաւ Փարիզի մէջ և ապա՝ իրաւարանական ճիւղին հետեւելով, փայլուն քննութիւն մը տուաւ : 1863 ին , վարդապետ ի բժշկութեան աստիճանին արժանի եղաւ կենդանային պատուաստին վրայ գրած իւր մի կարեւոր դործովն : Երեք տարի վերջը , վարդապետ ի բնական գիտութիւնս աստիճանը ստացաւ , կենդանային հիւսուածաբանութիւն անուն զործովն : Իւր գործերն եկան յաւելուլ իր փառքն և 1865 ին , Գիտութեանց ճեմարանը շնորհեց իւրեան փորձառու բնախօսի մրցանակը :

Բօլ-Պէռ երեւելի գրող մ'էր . իւր ոճն պայծառ , ուղիղ և չքեղ էր : Բաղմաթիւ տարիներ Ֆրանսայի գիտական թերթերուն աշխատակցած է իր հմտալից յօդուածներովն : Կարելի չ'է բնաւ մոռնալ իւր խորհրդարանական ճառերն , արդարեւ իր հանճարոյն և անուան պատուարներ գործ մը : Իբրեւ զատախօս , մեծ դեր կատարած է համալսարանաց մէջ : Ի գիտութեան , ինչպէս նաեւ ի քաղաքականութեան տնտեսական տաղանդ մ'ունէր , 1874 ին , 54813 ձայնիւ երեսխոխան ընտրուելով , գործօն դեր մը կատարեց կըրթական խնդրոց մէջ : 1882 ին իրեւյաջորդ Պոլեյոյի գիտութեան ճեմարանին անդամ ընտրուեցաւ բժշկական և վիրա-

բուժական ճիւղոց մէջ : Քաղաքական խնդրովք գրադեալ պահուն իսկ , ժամանակ կը գտնէր մեծ բնախօսը պատասխանելու իր նամակաց և ընդունելու այն բաղմաթիւ այցեւորմաք զորս կ'ընդունէր ամեն օր : Իւր ի թօնքին մեկնելէն ութ օր առաջ , ուրախութիւնը և զուարթութիւնը կը փայլէին իր դիմագծոց վրայ . չէր յուսար բնաւ թէ այնքան շուտ պիտի չիջանէր իւր աստղը : Բօլ-Պէռ թէպէտ մեռաւ , բայց իւր անունը անջինջ պիտի մնայ գիտական տարեգրութեանց մէջ և պիտի արձանագրուի երեւելի գիտնոց ոսկեղէն մատենակին մէջ :

Լա Նաբիւն

Մ. Գ. ՄՈՋԵԱՆ

ԱՉԵՐ

Ո՞վքեր են տեսնում սիրուն դաշտերը
Գոյն գոյն ծաղկունքով զարդարած , զուգած .
— Իմ միշտ շարժող , պայծառ աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում սարն ու ձորերը ,
Խոտով կանաչած , վազկան ջրով լի .
— Իմ հրաշալի , ցոլուն աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում լուսին , աստղերը ,
Վճիտ երկնքում պայծառ փայլելիս .
— Իմ համարձակ , ուրախ աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում ծառն ու բոյսերը
Ամեն բարեքով բեռնաւորուած , լցուած .
— Իմ թանկագին , փոքրիկ աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում խեղճի շորերը ,
Եւ կամ հարստի շքեղ հանդերձը .
— Իմ վշտալի , ջուխտակ աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում նեղութիւնները ,
Աչխարհիս ամէն անգթութիւնները .
— Իմ արցունքով լի տխուր աչերը :

Ո՞վքեր են տեսնում յատակն ու կեղտերը .

Կամ զանազում վառն ու լաւերը .

— Իմ հետաքրքիր , դիտող աչերը :

Բայց ո՞վքեր ինձ տան այս աչերը ,

Որ տեսնում է ամեն լաւն ու վատերը ,

— Իմ հարազատ սուրբ ծնողները :

Ո՛հ . գնամ , տեսնեմ իմ ծնողները ,

Ծուռը իջնելով մօտենամ նրանց .

Եւ կուշտ համբուրեմ նրանց ձեռները . . .

Տփխիս

ՍՐԻՆԳ

ԿԵՂԾ ԲԱՐԵԿԱՍ ՄԻ

ԱՅԼ ՆԵՆԳԻ ԹՇՆԱՄԻ

Երկու բարեկամներ , Վարդ և Գառնիկ , ծովեզերեայ քաղաքի մը մէջ՝ միշտ միատեղ լինելով՝ կը բնակէին փոքրիկ առեւտրով մը զբաղելով և իրենց օրասպահիլը ճարելով : Քաղքին մէջ , ամեն ոք ստոնց վրայ կը խօսէր . կը զարմանային անոնց այնքան մտերմութեան վրայ ու երանի՛ կը կարդային . արդարեւ՝ նախանձեղի էին այն գովեստներն որոնցմով այդ երկու երիտասարդներն օժտուած էին : Ամեն ոք կը կարծէր թէ՛ այդ պարոններու մտերմական սէրը յաւիտեան անջինջ պիտի մնար . բայց ոչ , կը սխալէին , ինչու որ պարոններէն մէկը , այսինքն Պ . Գառնիկ՝ փառասէր էր ու գլխաւորապէս կեղծաւորներու պարագլուխը . կը նմանէր ան այնպիսի փարիսեցիի մ'որ բնաւին չ'էր հասկցնէր թէ՛ իր սիրտ ոխերիմ ատելութեամբ զինեալ էր ու վաղ կամ անագան իր անմեղ ու բարեսիրտ Վարդ բարեկամին զլխուն փորձանք մը պիտի բերէր : Ընդհակառակն , Վարդ , անոր հակառակ բնաւորութիւն ունէր , բարեսիրտ էր , ազնիւ և վերջապէս պարկեշտութեան տիպարը : Թշուառական Գառ-

նիկ , իր փառասիրութեամբ , կը փափաքէր որ իր ընկերին սեպհականութիւնը գրաւէ , որով այնուհետեւ եղած բոլոր շահերն միայն ինքն չահի , ու հարստանալով՝ իր սատանայական փափաքին հասնի :

Կեղծաւորն՝ օր մը՝ սովորականէն կանուխ թողնելով իր անկողինը , ննջասենեկին քովը գտնուած սենեկին մէջ , մերթ չմերթ և մերթ բազմոցին վրայ նստելով՝ տխուր դիմօք խորին մտածութեանց մէջ ինկած ցոյց կը տար ինքզինք : Վարդ իր Գառնիկ մտերմոյն այս արամուսթիւնը նշմարելով՝ ի սրտանց կը յուզուի , և կուզէ բարեսրտութեան գրգեթալ՝ հասկնալ Գառնիկ բարեկամին տխրութեան պատճառը : Գառնիկ բնականաբար ծածուկ կը պահէ իր մաքին դրածը . բան մ'ալ չը հասկցնէր : Վարդ , ուզելով զօրօնեցնել Գառնիկը , անոր կ'առաջարկէ՝ երկու հոգի առանձին նաւակով մը՝ շրջագայութիւն մ'ընել բաց ծովուն վրայ , որով գոնէ նոր օդ ծծելով՝ իւր տխրութիւնը ու մտատանջութիւնը վարատի :

Գառնիկ այս առաջարկութիւնը լսելով՝ ի սրտանց սաստիկ կ'ուրախանայ , ինչու որ այդ առաջարկութեամբ կը կարողանայ իր մտքին դրածը ի գլուխ հանել : Տեսէ՛ք ինչպէս : Հետեւեալ առաւօտուն , Վարդ և Գառնիկ ճամբայ կ'եննեն և գեղեցիկ նաւակի մը մէջ բազմելով՝ կ'սկսին թիաւարել : Վարդ մերթ ընդ մերթ կը խօսէր ու կատակներ կ'ընէր իր արտմաղմ բարեկամն զուարթացնելու համար . ան միշտ ինքզինքն նոյն վիճակին մէջ կը պահէր : Նաւակն քանի սահէր ծովուն վրայ , այնքան Գառնիկի մտատանջութիւնը տակաւ առ տակաւ կը նուազէր : Հազիւ թէ ծովեզերէն քառորդի մը չափ հեռացած էին , Գառնիկ կտատողութեամբ Վարդ բարեկամին վրայ կը յարձակի դանակ ի

ձեռին և զայն նաւակէն դուրս ծովը կը նետէ : Ինքն, անզգամը, փութանակի, թողլով իր ընկերը, կ'սկսի թիավարել ու ամայի և հեռաւոր տեղ մը ելնելով՝ քաղաքէն կը հեռանայ :

Այս պահուս ծովափին վրայ մարդիկ կը շրջագայէին և ծովուն կողմէն աղերսարկու ձայն մը կը լսեն . ամէն ոք՝ յուզեալ միտ կը դնէ , կը հասկնան որ այն տկար ձայնն երթալով կը մօտենայ : Վերջապէս մարդ մը կը տեսնեն որ լողալով՝ դէպի ծովեզլը կը դիմէ : Իսկոյն քանի մը հոգի նաւակ մը նստելով՝ հոն կուղուին և խեղճ լողացողն կը փրկեն կիսամեռ վիճակի մէջ : Ամենէն մօտակայ տունն կը տանին զայն և բոլոր նախնական խնամքներն տանելէն վերջ , վարպետ բժիշկի մը օգնութեամբ , չորս հինգ ժամէն իր նըռաղեալ վիճակէն կը սթափի և ներկայից կը պատմէ մանրամասնօրէն իր զլխէն անցածները :

Ներկայը մարդասպան Գառնիկին դէմ սաստիկ զայրացած , առանց ժամանակ կորուսելու , կառավարութեան կը դիմեն և կը պահանջեն Գառնիկի ձերբակալումն ու արդար պատիժը : Ոստիկանութիւնը հազիւ կը տեղեկանայ սոյն ոճրագործական դէպքն , իսկոյն խուզարկութեան ելնելով՝ երկու օրէն վերջ մարդասպան Գառնիկը ձերբակալեալ՝ շղթաներով կապուած , կը բանտարկեն :

Անհամար ամբօսի մը ներկայութեամբ ոճրագործն դատուելով՝ իր ըրած չարագործութիւնը կը խոստովանի , ծանօթացընելով նաև իր նպատակը : Այն ատեն ժողովրդեան ընդհանուր պահանջմամբ , արդարութեան իրաւամբ , Գառնիկ գլխատութեան բեմն կը բարձրանայ , հլու-չակուեցնելով իր անունն բոլոր աշխարհի իրբեւ գաղան չարագործ , և վարդ կը վարձատրուի ամէն կերպով :

Ըսել է որ բարեսրտութիւնը ի վերջէ յաղթող հանդիսացաւ :

Զ. Գ. Լ.

Տ. Պ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ

Ա Ռ Զ Մ Ե Ռ Ն

Փափկիկ ծիւրն կանաչ գարնան շառագայթներն ջերմ ամառան կընկճէ աշուն փրփրս ողջոյն Հագցընելով դեղին մի գոյն Յար նուաղեալ մնան անհաշտ Տերեք բորշմեալ ցիր ցան ընդ դաշտ :

Նրբասաւան ձմռան տարափն Քողէ ի մեկը մեր սիրուն վարդն Ընդ իւր ձերմակ սփռեալ վերմակ , Ո՛հ ինչ քնքոյլ անբիծ բամպակ Ամենուրեք ձիւնապաճոյճ Տեսքն սպիտակ այլ անպաճոյճ :

Թագաւոր մ'է կիշխէ անվախ Դատապարտէ ծիւս ի շաղախ Բարեկամաց ջ'ունի նա գութ Զամենեսին մղէ ի մութ Ընդ բլուրս եւ դաշտս արկեալ գիւր քող յ'Աջաց անտես առնէ զսեաւ հող :

Զիւն. ձմերան պատանք ծաղկանց Թաղեալ զկորուստս ազգի մարդկանց ի պահ գարնան բուրումն ծաղկանց , Մղէ յերանց դաշտաց բլրաց Բամ բամ ոչխարս սեաւ ու ձերմակ եւ բայս եզանց բանտել ի ծմակ :

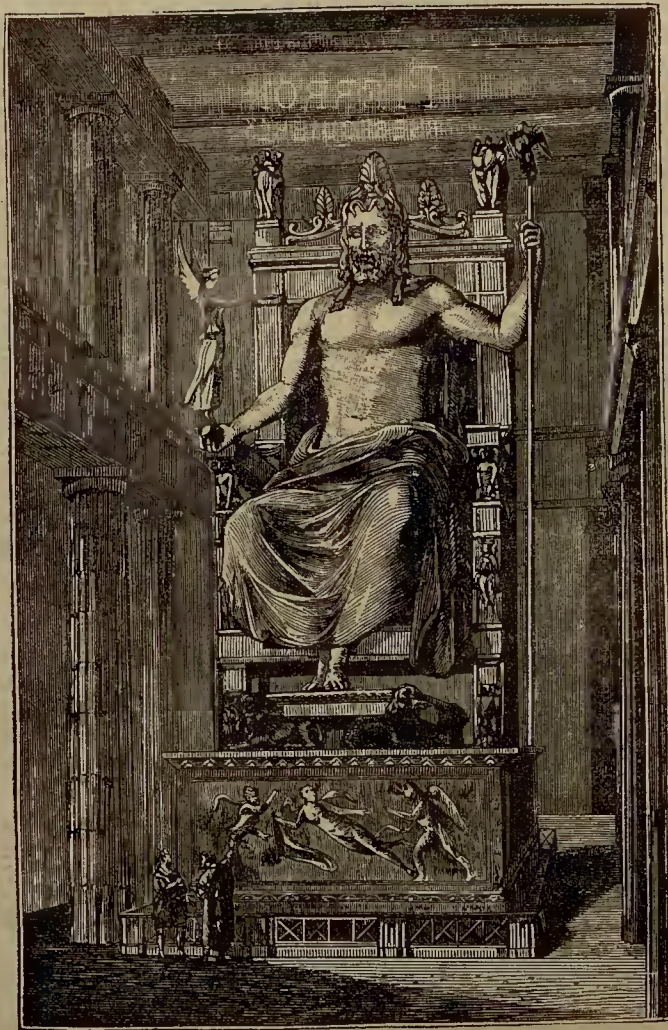
Մականք կախին արծաթգունեան եւ ջութք կեղեք գան յերեսան — Սքանչելի արարք երկնի , — Ո՛վ դեռատի մօրն դու որդի Արի՛ ընդ փոյր ե՛րբ ի զընին Դաշտաց անբիծ ջիւն սաւանին :

Մարգուան ԶԱԿՈՐ Զ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՈՂԻՄՊԻԱՅԻ ԱՐԱՄԱԶԴԸ

Աթենացիք, թէև խելացի ճանցուած էին, սակայն երբեմն անմտութիւններ կը-

պճնած էր և որ ապերախտ կը գտնուէր իրեն դէմ, ու Նդիդիա քաջուեցաւ, Նդիդիացիք ուրախութեամբ հիւրընկալեցին զինքը և չուղեցին անդործ ձգել նորա

նէին. սոքա փիթիասի ծերութեան ատեն՝ իրեն դէմ դատ մը բացին իբր գող ու սրբապիղծ : Մեծ արուեստաւորն ստիպուեցաւ թողուլ զԱթէնս, զոր այնքան

հանճարն : Ոսկի և փղոսկր առատութեամբ արուեցան տարազրեւոյն : Փիդիաս ձեռնարկեց Աթէնքի Ակրոպոլին մէջ կանգնած Պալլասի արձանէն աւելի հիանալի Արա-

մազդ մը կանգնել : Նա Արամազդն գահու վրայ բազմած ներկայացուց : Մարմինն մերկ էր և փղոսկրէ շինուած : Նախնիք շատ ճարպիկ էին այս նիւթը կակըղցընելու , տաշելու , կտրելու , փակցնելու արուեստին մէջ : Զիթենւոյ պսակ մը իւր ճակատն կը բոլորէր : Սրունքներն գոցուած էին ոսկի կտաւներով , որոց վրայ բանուած էին զոռնաւոր ծաղիկներ : Զախ ձեռքն , վեհափառութեամբ բարձրացեալ , մական մը բռնած էր , որու ծայրն արծիւ մը կար : Աջ ձեռքին մէջ կեցած էր թեւաւոր յաղթանակ մը : Մէն մի ամբողջացուցիչ մաս բանուած ու քանդակուած էր : Մականին բունը ծածկուած էր թանկագին քարերով : Գահուն ծայրն ժամերը և շնորհներն կը պարէին . նորա կապերուն վրայ՝ Հերակլէս կը մարտնչէր Ամազոնաց դէմ , Ադողոն ու Տիանա իրենց նետերովն կը վիրաւորէին Նիովբէի սղաքը . յենարանին վրայ սփինքսներ նորատի Թեբացիներ կը յափշտակէին :

Աստուծոյն ոտքին տակ կային նստած առիւծներ : Պատուանդանին վրայ Նեպտոն և Ամբիտրիտ իրենց նիւթայներովն ու արիւծներովը կը պտըտէին , մինչդեռ Փէբէ օդին մէջ կը ճախրէր : Եւ բոլոր այս սիրուն առասպելներն , բոլոր այս հեթանոսական զրոյցներն կ'աներեւութանային գերազոյն աստուծոյն փառացն առջեւ . նա իւր բովանդակ մեծութեամբն կը ճզմէր զանոնք և իւր հանդարտ ճակատն կ'իշխէր բոլոր այս վտիտ անմահից վրայ :

Երբ Փիդիաս իւր դործն լնցուց , դիտեց իւր շինած աստուածն և գոչեց . « Արամազդ , գո՛հ ես : » Շանթն ինկաւ անմիջապէս արձանին առջև և գետնի մարմարը ճաթեցուց : Արամազդ պատասխաներ էր :

Քանի մը տարի ետքը Անտիոքոս ծանր

բանուած բրդէ վարագոյր մը ընծայ ըրաւ :

Նախնիք զանազան չափեր կուտան այս արձանին համար , որ աշխարհի եօթն հերաշալեաց մին կը սեպուէր : Ոմանք կ'ըսեն թէ 36 զրկաչափ էր , ոմանք ալ 60 ոտք : Ստրաբոն կ'ըսէ թէ , եթէ ոտքի վրայ կայնելու ըլլար , տաճարին մէջ չ'էր սղլներ :

Աղէոպատրա ահագին գումար մ'առաջարկեց Նդիդիացուց՝ իրենց Արամազդը գնելու համար , բայց ի դուր . Կալիգուլա ուղեց ինքզինքին սեպականեւ զայն , և կը մտաբերէր զայն Պալատինի մէջ դընելով , անոր գլուխը կտրել և տեղը իւր կայսերական գլուխը դնել տալ : Արդէն պաշտօնական աւագակը Նդիդիոյ ափունքը ելեր՝ կը պատրաստուէին այն արձանըն Հռովմ տանելու , բայց մէկէն ի մէկ կայծակն որոտաց և շանթը Աեսարու նաւըն խորտակեց :

Լիբանիոս կ'ըսէ թէ Յուլիանոս կեսարու օրով՝ Արամազդ տակաւին իւր տաճարին մէջ նստած էր : Տասը դարէն աւելի մընաց հոն : Վերջապէս Թէոդոս զայն վերուց ու Կոստանդնուպօլիս փոխադրել տուաւ : Այն ատեն քրիստոնէութիւնը յամենուստեք կը յաղթանակէր . այլ եւս Արամազդ չը կար սր իւր արձանն պաշտպանէր : Փիդիասի այս աստուածն , որ երկար ատեն պաշտուած էր , իւր տարագրութեանը մէջ շատ չ'ապրեցաւ ու ճարակ եղաւ հրդեհի մը , ինչպէս նաեւ այն կայսերական պալատը , զոր պննելու սահմանուած էր :

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԵՏ ՀՈԳԻՈՅ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս փոթորկալից ալիքը կը մեղմի եզրին դաշեւում ժամանակ . ինչպէս ճանապարհորդ նաւակը կ'ապաստանի նաւահանգստի շուքին տակ . ինչպէս թափառուն ծիծեռնակը անդղին գիշատիչ աչքէն կը փախչի մայրական թևոց տակ . երբ քու ոտքերուդ կը հասնի , թափառող և խափուսիկ հոգին քու սիրոյդ մէջ կ'ամրոպուի :

Դու կը խօսիս , իմ սիրտ մտիկ կ'ընէ . ես կը հառաչեմ , դուն ինձ կը լսես . քու աչքդ կը հաշուէ կաթիլ առ կաթիլ արտասուքները զոր ես կը հեղում . վեմ մրմունջի մը մէջ անձայն եմ բնութեան պէս , քու վանութեանդ տակ . բայց կը դաւ . քու ներկայութեանդ առջև յուսալից ժամը յաւիտենականութեան մէջ կ'աներևութանայ .

Ի՞նչ փոթ թէ ինչ բառերով ինքզինք կը յայտնէ հոգին իւր : Հեղինակին առջև , կայ լեզու մը հաւասար իմ սրտիս եռանդեանը , թէպէտև իմ բերանս չեշտաւորէ այս ճնշեալ արիւն որ կը շրջի , այս ծոցը որ քեզմով կը շնչէ , այս սիրտը որ կը բաբախէ և կը հոլանայ , այս արտասուալի անքերը , այս լուծութիւնը , ամեն ինչ կը խօսի , ամեն ինչ կ'աղօթէ իմ մէջս :

Այսպէս ալիքները կը մրմնջեն օրուան թագաւորին ծագելուն . այսպէս աստբերը ղիրար կը քաշեն , համր , երկիւղով և սիրով այսպէս բոցերը կը սլանան , այսպէս օդեր կ'օրօրին , այսպէս կը շարժին երկինք , այսպէս քու որոտումդ կը թռչի , և դու կը հասկնաս անխօս իրենց լռին օրհներգը :

ՄԻԻԹԱՐ

ՈՐՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԵՐԻ

Գերմանիոյ Վիլհելմ կայսրը գամ մի գիւղ ինչ այցելելով , մեծաւ պատուով ընդունեցաւ տեղւոյն դպրոցի աշակերտներէն : Նոցա հետ սիրալիբ խօսակցութեան մի յետոյ , կայսրն սեղանոյն վրայէ նարինջ մ'առնելով հարցուց . « Որո՞ւմ թագաւորութեան կը վերաբերի սա : » « Բոսական թագաւորութեան , Տէր , պատասխանեց տաճարմայ օրիորդ մը : Յետ այսր կայսրն իւր գրպանէն մի դրամ հանեց զոր մանկանց ցուցնելով հարցուց « Սա՞ որում թագաւորութեան կը վերաբերի : » « Հանքային թագաւորութեան , Տէր . » փութաց նոյն օրիորդն : « Իսկ ե՞ս որում թագաւորութեան կը վերաբերիմ » , յարեց կայսրն : Ընդ այս կարմրելով օրիորդն և չուզելով միանգամայն « Շնչաւորաց թագաւորութեան » ըսել , վախելով դի կայսրն պիտի վշտանայր , իսկոյն յիշելով յարմարագոյն պատասխան . դուարթ դիմօք և կատարեալ ամօթխածութեամբ . « Աստուծոյ թագաւորութեան , Տէր » ըսաւ :

Այս պատասխան այնպիսի խոր տպաւորութիւն ըրաւ կայսրն զիւրազգաց սրտի , այնպէս զի աչերն իսկ և իսկ լցան յարտասուս և իւր ձեռներ փոքր օրիորդին գլխոյ վերայ դնելով՝ ջերմին եռանդեամբ հետագայն արտասանեց . « Ո՛ւր էր արժանի համարուէի այդմ գերապանծ թագաւորութեան » :

Թարգմ .

Յ. Գ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԵՏԻ ՓԱՌԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Շարունակ. ես վերջ տես տետր 21

Այս իրերն արուեստագէտին ընտանիքին մէջ տեղի կուենային ինչպէս ուրիշ շատ ընտանիքներու մէջ : Քոյրերն խենթեցնելու չափ հետը կ'իյնային , բայց եթէ մէկը իրենց եղբօրը տաղանդին վրայ տարակուսէր կամ ըսէր թէ փառասէր է՝ անոր աչքերը կը փորձին : Իրաւցնէ ալ ոչ ոք կը տարակուսէր անոր տաղանդին վերայ և եթէ փառասիրութիւն ունէր , բոլորովին մասնաւոր փառասիրութիւն մ'էր , մի միայն քոյրերուն տեսանելի :

« Ստիպողական դործ » , ըսաւ Քիւմմէլ , Պ. Խորհրդականին անօթը տունն բերելով : Իր յախճապակի ծխափողն լեցնելով՝ նըստաւ արուեստագէտի նստարանին վրայ , արուեստագէտի կերպարանքն առաւ , արուեստագէտի գոգնոցը կապեց , և անօթը ծունդերուն մէջ տեղ դրաւ :

Երեք քոյրերն քթերնուն տակէն խնդացին . այն օրն որոշէր էին նորէն անոր հետ զուրճանալ :

« Չորս կտոր կայ փակցնելու , ըսաւ Քիւմմէլ՝ դուրսը ցնցելով . չորս , հատ մը պակաս չ'է :

— Ինչպէս կ'ընես , ըսաւ Կրքտէլ՝ միամիտ կերպով մը , որ երբէք կտոր մը չ'ես կորսնցնէր : Երբեմն շատ ալ մանր կ'ըլլան :

— Սիրելիս , պատասխանեց Քիւմմէլ , պէտք է հաւատալ թէ սաի յատկութիւն մ'է , որ հանգուցեալ հօրմէս ինձ անցած է : չիմայ ալ կ'ելլես կ'ըսես որ փառասէր եմ :

— Ամենեւին , պատասխանեց չարածճի Կրքտէլն :

— Վասն զի , յարեց անմեղն Քիւմմէլ ,

եթէ կը հպարտանամ ողորմած հոգի հօրըս նմանելուս , զիտեմ որ ես անոր չ'եմ հաւասարիր : Ես իր աշակերտն եմ . բնաւ բան մը հնարած չ'ունիմ , և ոչ ինկ զատ զատ գրպաններու դրութիւնն , մէն մի կտոր զատ դնելու համար , որպէս զի իրարու քսուելով՝ չը վնասուին :

Հայրն յիշելով՝ գլուխը ծռեց և անօթը կը դիտէր՝ առանց տեսնելու : Իւր յիշատակներն անցելոյն մէջ փոխադրեր էին զայն : Եթէ սրտին մեջ փառասիրութիւն կար , կապահովեմ զձեզ թէ այս միջոցին զինքը չտեսնողն ամենեւին չ'էր կասկածեր :

Այն ատեն Կրքտէլ իր Աննա քրոջը արմուկին հարուած մը տուաւ , և Աննա , սատանայական վարպետութեամբ մը , եղբայրն ստիպեց որ իր արուեստագէտի մեծագոյն յաղթանակն սլաւով : Խնդիրն Պէնվէնութօ Չէլլիքի մէկ սափորին վրայ էր : Այս սափորն , որ իշխանուհւոյնն էր , պալատականի մը ձախաւեղութեամբն գետինն ինկեր էր : Քիւմմէլը պալատը կանչեցին . կը կարծէին թէ բոլոր կտորներն ժողուեր էին . բայց Քիւմմէլ հասկցաւ որ իշխանուհւոյն փոքր մատին եղունգին մեծութեամբ կտոր մը կ'պսկսէր , և իշխանուհւոյն ձեռքերն խիստ փոքր էին : Պալատականը սկսան փնտռել և չը գտան : Քիւմմէլ ըսեր էր . « Երբեմն շատ հեռուն կը ցատկէ , » և համարձակեր էր իշխանուհւոյն հասկցնել թէ եթէ աթոռէն ելլէ՝ գուցէ յախճապակիի կտորը գտնուի : Ասի յանգագնութիւնն էր , բայց ըսեր էր . իշխանուհին ոտը ելեր էր և յախճապակին գտնուեր էր ու սափորն այնքան լաւ նորոգուեր էր որ նոր կը կարծուէր , և իշխանուհին բարեհաճած էր ըսել . « Քիւմմէլ , դուք ճշմարիտ արուեստագէտ մ'էք :

Քիւմմէլ իր պատմութեան ատեն քանի մ'անգամ իւր երկրորդ քրոջը կողմը

դարձեր էր, որ գրեթէ իւր ետին կարասիի վրայ նստեր էր: Կրճատէլ, նորա մտադրադութենէն օգտելով, ձեռքը երկընցուցեր էր այն նշանաւոր գրպաններուն մէջ և անօթին երկու մեծ կտորներն գողցեր էր:

Արուեստագէտն երբ ուզեց գործի ըստըսիլ՝ դեղնեցաւ . . . « Անհնար է, » միմիջեց խեղդուկ ձայնով մը: Եւ իւր արուեստագէտի երեւակայութեանն առջեւ բերաւ ցմիչտ կոտորած անօթն, Պ. Խորհրդակականին կատաղութիւնը, իւր համբաւոյն կոտորիլը:

Դէմքը երկնցաւ, ընթուիններն աչքերուն վրայ իջան, պեխերը յոգնած ծիծեռնիկի մը թեւերուն պէս խոնարհեցան և շունչն ծանրացաւ: « Սակայն ես զանոնք գրպանս դնելուս ապահով եմ, » կ'ըսէր ինքնիրեն, և ձախ քունքը քերելով՝ կը ջանար յիշել:

Երեք քայրերն խնդալէ կը ճաթէին: Նոցա խնդալն նշմարելուն պէս՝ կատակն հասկցաւ և չը սորդողեցաւ: Ընթուիններն վեր ելան, աչքերն ու բերանն սկսան ժպտիլ և զուարթութեամբ գոչեց.

« Սա գետինն անցնելիք Կրճատէլն դանոնք գողցեր է իմ խօսած միջոցիս: Լաւ, սիրելիներս, ալ ասկից վերջը այդ պատմութիւնը չը պիտի պատմեմ, երբ ուզեմ բոլորտիքս եղածներն տեսնել. իրաւունք ունիք, փառասիրութիւնը զիս կը կուրցընէ:

— Հասկցա՞ր, յարեց Կրճատէլ, ուրեմն պէտք է ինքզինքդ ուղղես:

— Որոշուեցաւ, ըսաւ Քիւմմէլ հնազանդ և խոնարհ կերպիւ. պիտի ջանամ ինքզինքս ուղղել: Բայց, Կրճատէլ, կտորները տո՞ւր. Պ. Խորհրդակական կատակ մտիկ չ'ընէր:

— Կուտամ, բայց քեզ տուած համես-

տութեան դասերնուս համար շնորհակալ ըլլալու ես: »

Քիւմմէլ երկչոտութեամբ աչուրները քայրերուն վրայ դարձուց և խոնարհաբար ըսաւ. « Շնորհակալ եմ ինձ տուած համեստութեան դասերնուդ համար:

— Ահա՛ կտորներն, ըսաւ Կրճատէլ, զանոնք գրպանէն հանելով:

— Ո՛ր, ազնիւ աղջիկ, գոչեց Քիւմմէլ. տեսէ՛ք, զանոնք տարբեր գրպաններու մէջ է դրեր, որպէս զի իրարու քսուելով՝ չի վնասուին: »

Կրճատէլի խնդալն դադրեցաւ և աչուրներն լեցան:

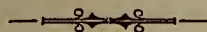
« Անօթդ գետինը դիր, շուտ, շուտ, կտորներն ալ գրպանդ, » ըսաւ հրամայական կերպիւ:

Քիւմմէլ հնազանդեցաւ զարմանալով: Այն ատեն Կրճատէլ անոր բաճկոնէն բռնեց, զայն առ ինքն քաշեց և երեսներն համրուրեց. . . :

« Դու ազնիւ սիրտ մ'ունիս և մեզի պէս չարերն կը սիրես: Աւելի աղէկ է որ պակասութիւն մ'ունենաս. փառասէր եղիր: Կաշաւէմ, փառասէր եղիր, գոնէ մեզ հաճոյք պատճառելու համար: »

Միւս երկու քայրերն ալ իրեն հետ ըսկըսան աղաչել և որոշեցին որ՝ Քիւմմէլի պարտքն էր փառասիրութիւնն առաջ տանիլ:

Ո՛հ, մարդուս սիրտը ինչ հակասութիւններով լի է: Այն օրէն որ Քիւմմէլ սափորին պատմութիւնը պատմելէ և իշխանուհւոյն խօսքերն կրկնելէ դադրեցաւ, քայրերն սկսան ստիպել որ փառասէր ըլլայ:

ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Ս Ն Գ.

Պ Ի Տ Ո Յ Ք

ԴԱՍ ԺԷ.

(Շարունակութիւն տես տետր 17)

ԽՆՁ ԲԱՆՆԵՐԷ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԵՆ ՈՍԿՈՐՏԻՔԸ.—
ՄԻՍԸ . — ԱՐԻՒՆԸ

Ոսկորտիք . — Կախ՝ եթէ ամանի մէջ ոսկր մը փակելով՝ կրակի վրայ դնենք, անոր մի մասը պիտի ցնդի, և այն մասն որ կրակի ջերմութեան կ'դիմանայ, ոսկորին ձեւը պահելով, դիւրաբեկ և սեւ մարմին մը պիտի դառնայ, կտոր մ'ածուխի նման: Այս սեւ նիւթն, որ իրօք ածուխ է, և սեւ ոսկր անուամբ կ'ծախուի, ածխի տարր կ'կոչուի: Այս տարրը ամեն բուսային նիւթի գլխաւոր մի մասը կ'կազմէ:

Երկրորդ՝ բայց այդ սեւ նիւթն, որ ամանին մէջ մնաց, բոլորովին ածխի տարր չէ. վասն զի եթէ ոսկրը բաց ամանի մէջ այրենք, փոխանակ փակ ամանի, պիտի տեսնենք որ՝ թէեւ ոսկորն իր նախկին ձեւը պահած է, բայց այրելէն ետեւ մընացածն սպիտակ նիւթ մ'է շատ բեկանուտ: Այս նիւթը կ'կոչուի հողոսկր, որ մեծ մասամբ կիր ու ծծումբ կ'պարուհակէ և կ'ճանչցուի լոսսակիր անուամբ, կամ կրի փոսփորատ:

Երրորդ՝ եթէ ոսկրն այրելու տեղ՝ ջրախառն աղի թթուի (աղերու ոգի) մէջ դրուի, ոսկորին մի մասը պիտի լուծուի—այս է հողոսկրը— և պիտի մնայ առձգական նիւթ մ'որ, թէեւ ոսկրին ձեւը կ'պահէ, բայց անոր սնդուութիւնը չունի:

Այս առձգական նիւթը կենդանական հիւթ մ'է, տեսակ մը սնձան, որ դոմդոդ (gélatine) անուամբ կ'յիշուի:

Ուրեմն այդ երեք նիւթերու խառնուրդն, այսինքն ածխի տարր, լուսակիր ու դոմդոդ, կարեւոր է պինդ, կարծր, այլ դիւրաթեք ոսկր շինելու համար:

Միսը . — Վտիտ մսի կտորի մ'երեք քաւորդը ջուր է. ինչպէս որ գիւրին է հաստապել:

Առ հարիւր տրամ վտիտ միս և կրակի վրայ լաւ մը ջորցուր, պիտի տեսնես որ չորաբեկ մասն 23 տրամ պիտի կռէ, այսպէս յայտնի լինելով որ 77 տրամն չոր գի դարձած է: Մնացած հաստատուն մասը կ'կոչուի բնաթիւ:

Իսկ եթէ միին այդ բնաթիւը լուծենք, անոր մէջ պիտի գտնենք հետագայ տարրերնէրը. հարիւրին 31 ածխի տարր կամ ածխածին, հարիւրին 7 ջրածին. հարիւրին 15 բորակածին, հարիւրին 21 թթուածին, և զանազան աղեր հարիւրին 4:

Արիւն . — Բոլոր մեր մարմնոյն մէջ շրջող արիւնը բաղադրուած է թէ հաստատուն և թէ հեղուկ նիւթերէ: Արեան մէն մի հարիւր մասին մէջ 76 մասը ջուր է և 24 մասն հաստատուն նիւթեր: Հաստատուն մասն ալ կ'ըսողկանայ գլխաւորապէս բնաթիւ, սպիտե (հակիթի ձերմը կուցի նման հիւթ մը) և սնձան: Եթէ այս նիւթերն լուծենք հետագայ տարրերը պիտի գտնենք. 54⁰/₁₀ ածխածին. 22⁰/₁₀ թթուածին. 15⁰/₁₀ բորակածին. 6⁰/₁₀ ջրածին:

Ահա ասոնք են մարդկային մարմնոյն զանազան մասերը կազմող նիւթերը: Արիւնն է որ այս նիւթերը կ'հայթայթէ, և սնունդն է որ արեան կ'տայ այն ամեն տարրերն որ կարեւոր են: Հետեւապէս

օգտակար է գիտնալ թէ ինչ տեսա՛լ սը-
նունդներ աւելի յարմար են արեան պի-
տանի մասերը կազմելու և մարմնոյն չէն-
քը յարդարելու և պահպանելու համար :

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

(Շարունակելի)

ԱԼՊԷՐ ՄՕՆԹԷՄՕՆ

(1821 — 1850)

ՌԵՂԵԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԻՒՍԻՒՍԱԹԻՆ

Ի ՏԱԼԻԱ

Ս Է Մ Բ Լ Օ Ն

(Շարունակութեամբ, տես տետր 21)

1804ին, Նաբոլէոն անցաւ Սէմբլոնի
մէջէն որ երեսուն և վեց միլոն երկայ-
նութեան մը վրայ կը գտնուի : Ճանա-
պարհը լեռնոտ է և ջրոյ մակերեսէն եր-
կու հազար յիսուն և վեց մէթր վեր է :
Սոյն անցքը, մին Ալպեանց ամենակարե-
ւոր տեսարաններէն և զարդարուն ճոխ
բոյսերով, այսօր ամենէն դիւրին և հա-
ճոյալի ճանապարհն է, արժանի զար-
մացման : Զուիցերիոյ կողմն ծածկուած է
վայրենի տունկերով և իտալիոյ կողմն
վրայ գտնուող մասերն զուրկ են մարդ-
կային աշխատութենէ : Անդ կը գտնուին
այն հսկայ ժայռերն որոց մէջէն նորանոր
ուղիներ բացուեցան : Լերան վրայ կը
գտնուի հիւանդանոցը, և աւելի վար, Ի-
տալիոյ կողմն, Սէմբլոն գիւղակը, բարե-
կարգ պանդոկով մը ուր ուղեւորը կրնայ
գիշերը անցնել :

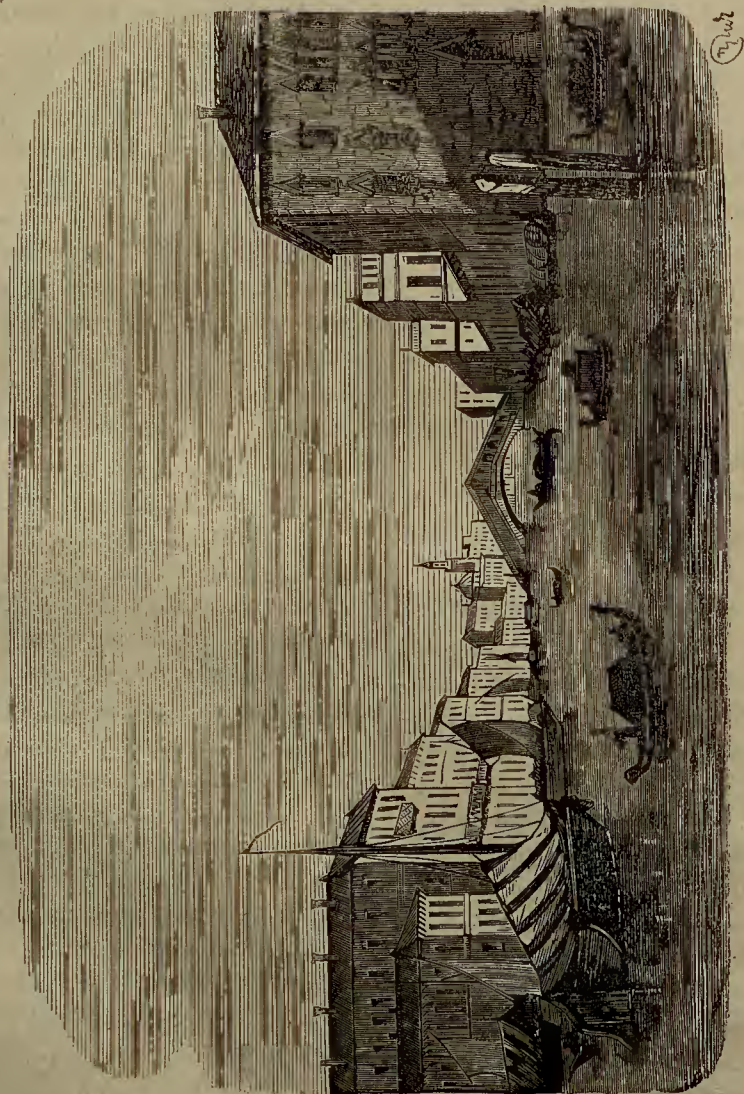
Պրիէի գիւղակէն Սէմբլոն երթալու հա-
մար վեց ժամ կը տեւէ և եօթն ժամ վեր-
ջին գիւղակէն ի Տօմօ տ'Օսսօլա, առաջին
քաղաքն, իտալիոյ սահմանագլխին վրայ
որ լերան ստորեւն կը գտնուի : Ուղեւորը
կը պարտաւորուին անցնիլ քսան կամուրջ-
ներէ և ժայռից ներքնակողմն հաստատ-
եալ եօթն սրահներէ որոց գլխաւորը վեց
հարիւր ութսուն ոտք երկայնութիւն, ե-
րեսուն ոտք բարձրութիւն և երեսուն
ոտք լայնութիւն ունի, անդունդին վրայ
նայող երկու մեծ լուսանցքներով : Սոյն
սրահը կը գտնուի Կօնտոյի մուտքին վը-
րայ, ուր Տօվէթիայի հեղեղը կը հոսի
աղմկայոյզ :

Մ Ի Լ Ա Ն

Տօմօ տ'Օսսօլայէն մեկնելով՝ շարունա-
կեցինք մեր ուղին մինչ ց'Պօրօմէական ե-
րեք կղզին՝ տարածեալ իբր դալարաւէտ
և ծաղկաւէտ օթոցներ Մանօրա ան-
ուանեալ գեղեցիկ լճին վրայ որ կընդու-
նի իւր մէջ բազմաթիւ գետեր :

Այդ կղզիներէն մինչ ց'Միլան ութ կամ
տասն միլոնի հեռավորութիւն մը կայ :
Միլան, Լօմպարտիոյ մայրաքաղաքն, կը
գտնուի ժպտուն և ընդարձակածաւալ
դաշտի մը վրայ զոր կը ջրեն Ատտա, Թէ-
զէն և անթիւ ջրանցքներ :

Սոյն մեծ քաղաքին հիմնարկութեան
հնութիւնը կը բարձրանայ մինչ ցհռով-
մէական 170 թուական : Փիւնիական
երկրորդ պատերազմէն յետոյ, Հռովմա-
յեցւոց լուծը կրեց որք վայն իրենց կայս-
րութեանը երկրորդ քաղաքն կը նկատէ-
ին : Հօնաց թագաւորն Ատտիլաս կործա-
նեց վայն. Կթագիւր տիրացան նորա վը-
րայ. ի վերջոյ Ոստրոկոտք 559ին կործա-
նելով՝ 500,000 բնակիչ սպաննեցին և
այդ աղետալի կոտորածէն յետոյ Շառլը-
մայնի կայսրութեան ժամանակ ծաղկեալ

ԿԱՏԱՆԱՅ

27/2

քաղաք մ'եղաւ : 1162 ին Պառսլըրուսա պաշարմամբ առաւ Աղեքսանդր Պապին պաշտպանութեան ներքեւ : Քաղաքն քառասուն պաշարմանց ենթակայ և քսան անգամ թշնամւոյն անձնատուր եղած էր : Միլանի դաւառն կը նմանի գեղազուարճ պարտիզի մը . երկրին արգասաւորութիւնը և ճարտարութեան բազմակները կը շնորհեն նմա անհաւատալի կեանք մը : Գործարանաց և վաճառականութեան տեսակէտով, Միլան դեռ Իտալիոյ առաջնակարգ քաղաքներէն մին է և շինուածոց մասին առաջին կարգը կը դասուին իւր գմբէթաւոր Մայր եկեղեցին, Աքալաի մեծ թատրոնը և անթիւ պալատներ : Միլան հրաշագեղ դրօսավայրեր ունի և ժողովրդեան թիւը 160000 ի կը մերձենայ : Ժ. Ն. դարուն մէջ կրկինն ունէր :

Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ

Վենետիկ առաւել զարմանալի տեսարան մ'ունի քան հաճոյալի . կարծես թէ ալեծուսի քաղաք իբր սլարիսսլ՝ ծովու ալիքներն միայն ունի . հաստատուած է Ադրիականի ծայրը երեսուն ութ կղզիակներու վրայ որք իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ են հինգ հարիւր կամուրջներով և որք կը կազմեն չորս հարիւրէն աւելի ջրանցքներ որոց մէջ կը նաւարկեն գրեթէ տասն հազար կոնտոյնէր, տեսակ մը նաւակներ որք կառաց պաշտօնը կը կատարեն, 25-30 ոտք լայնութեամբ, ունենալով սենեակ մը պատշաճ կերպիւ կահաւորեալ ուր անցորդք կրնան կարդալ, գրել, աշխատիլ ըստ իւրեանց հաճոյից : Ամենքն սեաւ գոյնով պատած են . կարծես գետակաց վրայ ալեծուսի մեռելակառքեր են : Զանապարհորդն Վենետիկոյ մէջ մոտենուն պէս տխուր զգացմամբ կը պաշարուի . ամեն կենդանիք քքորեալ են այդ բնակավայրէն : Զանճ մ'իսկ չ'երե-

ւիր : Մարդն միայն ներկայ է անդ մարտնչելու համար ընդդէմ ծովուն : Խորին լուսթիւն մը կը տիրէ . փողոցներն ջրանցքներ են . թիակաց ելեւէջն միայն կը վրդովէ այդ լուսթիւնը : Գիւղ մը չ'է նա, քանզի ո՛չ ծառ մը, ո՛չ տունկ մը կը տեսնուի անդ : Քաղաք մը չ'է նա, քանզի ամենաթեթեւ շարժումը, աղմուկ մ'իսկ գոյութիւն չ'ունի : Նաւ մը չ'է նա, զի ո՛չ կը շարժի և ո՛չ կը յառաջանայ :

Վենետիկ քսան հինգ հազար տուն կը պարունակէ : Ժողովրդեան թիւը կը մերձենայ հարիւր յիսուն հազարի : Սուրբ Մարկոսի հրապարակը խիստ գեղեցիկ է . հարիւր ոտք լայնութիւն և երկայնութիւն ունի և զարդարեալ է փառաւոր չ'նքերով յորս կը գտնուին նաեւ Ս. Մարկոսի եկեղեցին, Տօթերու պալատն և հաւատաքննիչներու խորհրդարանը : Ս. Մարկոսի եկեղեցւոյն հնութիւնը Ժ. դարու վերջերն կը հասնի . ամբողջովին մարմարինէ կառուցեալ է . կը բաղկանայ երկու հարիւր ութսուն և ութն սիւներէ : Իւր ճակտին վրայ նկարեալ են անագախառն պղնձէ չորս երկվարներ որք տասն և ութ տարի զարդարեցին Քառուսէլի Յաղթական Աստեղ կոթողը հանդէպ Թիւլըրի պալատին : Իբրեւ մուտք կը ծառայեն արյրէ հինգ դռներ որոց ներքինը ճոխացեալ է նկարներով և Մօզայիքներով : Եկեղեցւոյն քով կը կանգնի հռչակաւոր ժամացոյցն ուր տասն և երկու առաքեալք կը հնչեն օրուան ժամերն յաջորդաբար ի հանդէս գալով մէն մի ժամուն այնպէս որ տասն և երկուքն ի միասին կ'երեւին մուրճ ի ձեռին ժամացոյցին վրայ զարնելու համար տասն և երկու ժամերն կէս օրին ինչպէս նաեւ կէս գիշերին :

Ս. Մարկոսի աշտարակը որ եկեղեցւոյն դիմաց կը գտնուի, 316 ոտք բարձրութիւն ունի և հրաշալի տեսարան մը կ'ընծայէ : Նշանաւոր է հեռադետի և ճօճա-

նակի այն առաջին փորձերովն զորս ըրաւ անդ Կալիլէոս ի ներկայութեան Տօժերու 1609 ին :

Ռիալթոյի կամուրջը Ձէքքայի մեծ ջրտանցքին վրայ ձգուած , կը բաժնէ ՂՎԵՆԵՏԻԿ գրեթէ հաւասար երկու մասանց , մարմարիոնէ կառուցեալ է , միակտոր կամարէ մը , խիստ բարձր որպէս զի առաջաստանաւք կարենան ներքեւէն անցնիլ : 100 ոտք երկայնութիւն ունի և իր վրայ երկու կարգ կրակներ կը գտնուին : Այդ կէտին շուրջը , ծովալճերուն ամենէն բարձրըն , նետուեցան Վենետիկոյ առաջին հիմնաքարերն . անդ 400 ին , երբ Ալարիկոս եկաւ պաշարել զԲատուա , բնակչաց խմբոյ մը ապաստանացաւ և կառոյց քաղաք մը , որ ծովային վաճառականութեան տեսակէտով , օրէնքներ տուաւ Հին Աշխարհին , մինչ ցգիւտն Նոր Աշխարհի , յորժամ Վենետիկ կորսնցուց վաճառականութեան մականը :

Թողունք Տօժերու քաղաքը , այցելելու համար Սարտէնիոյ մայրաքաղաքն Վէրոնայի և Պէրկամայի ճանապարհաւ :

Թարգ .

Մ. Գ. ՄՕՋԵԱՆ

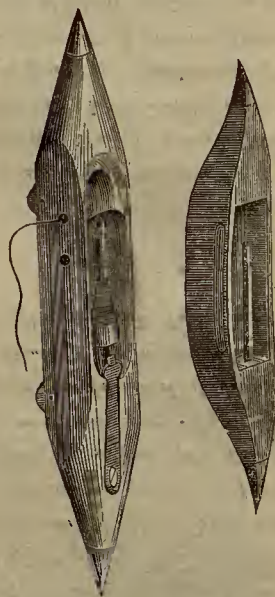
(Շարունակելի)

ՀԻՒՍԿԵՆՆԵՐԸ

(Շար. եւ վերջ տես տետր 21)

Բրդէ կերպաս կը հիւսեն : Մաքրիջ հող կոչուած կառով անոր վրայի իւղերը կը մաքրեն , և ապա տոփիջ կոչուած մեքենայներու մէջ կ'անցնեն , ուր կերպասը սանդի մը մէջ ծեծուելու պէս ամէն կողմէ կը սեղմուի : Այս է ահա բրդին քաղիացումն : Կերպասը կը սեղմուի և կը հաստնայ . այն ատեն կ'անցնեն զայն քար-

դերէ , որոնք բրդին շիւղերն վերցնելով ամէնքը մէկ կողմ կը պառկեցնեն : Այս քարդերն ուղտափուշի գլուխներ են փայտէ գլաններու վրայ , այս գործողութեան վերջն չուխան լաւ մը կը չորցնեն . ասանկով չուխային երեսն ուրիկ կ'ըլլայ , իսկ ստեններն անհաւասար են : Այն ատեն կը սկսին խուզելու : Գուցէ մարգագետիններն խուզելու գոծածուած փոքրիկ մեքենայն տեսած էք : Ասի գլան մ'է , որու վրայ երկու երեք սուր ժա-

Ստալկալեկի կիցցեր

պաւէններ կան խղնձաձե : Գլանն դառնալով այդ ժապաւէներն գտածնին կը կտրեն : Եւ որովհետեւ գետնէն միշտ միւսնոյն հեռաւորութիւն ունին , խուզեալ մարգագետինն կանաչ թաւիլ կը դառնայ : Չուխայի խուզերն գրեթէ նոյն ձևով շինուած է և նոյնպէս կը գործէ : Այն ատեն կերպասը կը լմննայ , սակայն տաք գլաններու մէջէ անցնելով կը հարգուի և աւելի գեղեցիկ կ'երևնայ . ասոր վրսեն փայլ տալ :

Զկայ կերպաս մը որ գործիէն ելնելուն պէս ծախուի : ձերմակ կերպասներն նաչ-հւոյն խէժի (քօյա) մէջէ կ'անցնեն ետքը գլաններով կը հարգուին և կամ զանոնք նախ կը ներկեն , զանազան գոյներ կը տպեն վրան և ապա նաչհւոյ խէջ կուտան , կերպասներն ալ պատի քոքի պէս կը տպուին : Ենթադրենք որ գորչագոյն նկարագարը կերպաս (պասմա) մը կ'ուզենք , վրան վարդի կոկոններով զարդարուան . ասոր համար գոնէ երեք տպող գլան հարկ է : Իւրաքանչիւր գլանի վրայ կ'օրինակեն կերպասին պատկերն , առաջնոյն վրայ խորունկ կը փորագրեն գորչագոյն տեղուանքը , երկրորդին վրայ կարմիրներն և երրորդին վրայ կանաչները : Տպելու համար ալ երեք գլաններուն խոռոչներն իրենց գոյնովն կը լեցնեն , ապա կերպասն փոխադարձաբար անոնց վրայէն կ'անցնեն : Առաջինը գորչագոյն կը տպէ . երկրորդը՝ կոկոններուն կարմիրներն , երրորդը կանաչ տերևները : Մեծ դժուարութիւնն այս երեք գոյներն լաւ սահմանելն է . եթէ կերպասն անցած ատեն երկնայ , ձևէն ելլէ , գոյներն ճիշդ իրենց տեղն չեն գար :

Երբ պէտք ըլլայ քիչ մը դժուար փունջ մը շինել , 10-12 , երբեմն իսկ աւելի գլաններ գործածել հարկ կ'ըլլայ : Սակայն մեքենայներ կան որք այս աշխատութիւնըն հիանալի ճշդութեամբ կը կատարեն :

Բրդէ կերպասներն երբ ներկուին ու չորնան անոնց երեսն բոլորովին ստեւաւոր կ'ըլլայ , վասն զի շիւղերէն շատին ծայրն հիւսկէնէն վեր կ'ելլէ : Այս պակասութիւնն ալ կ'աներևոյթացնեն խանձելով , այսինքն կերպասն չուտ մը անցնելով սաստիկ տաքցած պղնձէ գլանի մը կամ վառուած կապերու վրայէ , կերպասըն ժամանակ չունենար տաքնալու , բայց այն մենաւոր թելերն կը խանձին : Սյն

ատեն կը մնայ կերպասին փայլը տալ :

Կերպասներ կան որոնց թելերն իրարու անցնելով շինուած չ'են , հետեւաբար ոստայն չ'են : Ասոնք աւելի կը նմանին թելերու խառնուրդի մը : Այսպէս են գուլպաներն : Ատենով այս բանս ձեռք կ'ընէին , բայց այսօր կատարելագործեալ մեքենայներ կան , որք աժան գնով կը հանեն ամէն տեսակ բրդէ և բամբակէ նիւթեր , ինչպէս գուլպայ , մորթի վրայէ հագնելիք բաճկոնակ , ձեռնոց , շալ , փողկապ , և այլն և այլն : Գործիներ կան որք գուլպայի մը ամբողջ ձևն կուտան գրեթէ և կը բաւէ ձեռք անոր քանի մը մասերն իրար կցել : Ոմանք ալ գուլպայ շինուելիք հիւսկէնն ամբողջ կը հանեն , որու վրայէն կտորներ կարելով՝ իրար կը կարուին :

Թիւն թոյլ հիւսկէն մ'է , որ մետաքսէ կամ բամբակէ կը շինուի :

Տաք պահող հագուստներ շինելու համար , պէտք է այն նիւթերն ընտրել , որք մարմնոյն տաքութիւնն շատ չի կարենան առնել : Միևնոյն հաստութեամբ մետաքսէ հիւսկէններն աւելի տաք կը պահեն քան թէ բրդեղէններն , և բամբակի հիւսկէններն կանեփի կամ վուշի կտաւներէն լաւ են :

Սա ալ գիտցիք որ հիւսկէն մը ոչքան թաղիացած ըլլայ , այնքան լաւ կը պատըստարէ , և որովհետեւ օդը շատ տաքութիւն չ'առնէր , այս տեսակ հիւսկէններն մարմինը խիստ լաւ կը պահեն ցրտէ մանաւանդ երբ բրդէ ըլլան անհանգիստ ընելու չափ տաք չեն . ըլլար և մարմինն անոնց դպչելով՝ յանկարծ չի պաղիր , ինչպէս որ կը պաղի կանեփի կամ վուշի կտաւներու դպչելով , մանաւանդ երբ ասոնք արտաշնչութեամբ քիչ մը խոնաւցած ըլլան :

Հիմայ կրնաք հասկնալ թէ ինչո՞ւ ձըմ-

րան համար բուրդ կը գործածեն : Մի մոռնաք որ ամռան բամբակը վուլէն և կանեփէն աւելի առողջարար է և թէ մարմինն աւելի լաւ կը պատսպարէ բըրդէն :

Տ Ն Տ Ե Ս

Ա Մ Ս Օ Ր Ե Ա Յ Հ Ա Ն Դ Ե Ս

Ժողովրդական տնտեսագիտութեան

Խմբ.—Տնօրէն Ե. ՏԵՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Ժողովրդեան մեջ տնտեսական գիտելիքները ծաւալելու նպատակաւ Արեւելեան Տնտեսական միութեան կողմանէ հրատարակուած սոյն ամսաթերթին տարեկան բաժանորդագինն է մայրաքաղաքիս համար 10, եւ գաւառաց եւ օտար երկրաց համար 15 դահեկան , իսկ վեց ամսեայն 5 դահեկան : Երկու բաժանորդ գտնողն իրաւունք պիտի ունենայ երկրորդ եղամսէ մը ի ստանալու : Բաժանորդագրութեան համար պետք է դիմել Ղալաթիա , Բիւրեքմիլեր , Զիվեր պէյ խան , թիւ 13 :

ՏԱՐԵՐՔ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒԻ

ԿԱՄ

Բոլորովին նոր եւ դիւրուսոյց ոճով

ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ ԵՒ ՔԵՐԱԿԱՆ

Բարսեղ էֆէնտի Ե. Էնքսէրճեանի հեղինակած սոյն դասագիրքն կը վաճառուի ամէն հայ դրավաճառաց քով : Կեդրոնատեղին է Յ. Գավաֆեան գրատունը ի Կ. Պոլիս . գին է 3 ղրշ :

ՏԵՄՈԹԵԱՅ ԴԻԴՔՈՄ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՈՑ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՈՒՂՂԵԱՆ

ԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՍ , ԱՌ ՕՐԻՈՐԴՍ

ԵՒ ԱՌ ԴԵՌԱՏԻ ԱՄՈՒՍԵԱՑԵԱԼՍ

Տպագրական Միութեան Հայ Երիտասարդաց Թարգմանութեամբ և արդեամբ տպագրեալ սոյն օգտաւէտ և գեղեցիկ գրքոյն կը վաճառուի Պօլսոյ ամէն գրավաճառաց քով . Բերայ Պ. Վայսի գրատունը և Ղալաթիա թղթավաճառ Յ. Արշակ էֆէնտիի վաճառատունը :

Դին 5 ղրշ . Շատ գնողներու համար մասնաւոր զեղջ կ'ըլլայ :

Խ Ի Կ Ա Ր

ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍԵԱՅ

Խմբագիր — Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Տնօրէն-գործակալ . Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ 1886 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԽԻԿԱՐՆ կը հրատարակուի ամիսն մի անգամ :

Տարեկան բաժանորդագինն է Կ. Պօլսոյ ինչպէս նաև գաւառաց համար երկու արծաթ մէճիտ ԿԱՆԽԻԿ :

Բաժանորդագրութեան և խմբագրութեան վերաբերեալ նամակը և գրութիւնք պէտք է ուղղել Նշան Կ. Պերպերեան Կ. Պոլիս , Էսկի Չապթիէ ճատտէսի , Թիւ 63 .

Իւրաքանչիւր թերթին գինն է չորս դահեկան արծաթ :

Հրատարակուեցաւ Նոյեմբ. ամսատետրն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ՏԵՕԿԼԵՑԵԱՆ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ — Պոլիս , Էսքի Չապթիյէ ճատտէսի , թիւ 63